

РОЗГЛЯНУТО ТА СХВАЛЕНО
педагогічною радою
Навчально-методичного центру цивільного
захисту та безпеки життєдіяльності
Івано-Франківської області
Протокол № 5 від 18.11.2016р.

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА

Тема: Проведення санітарної обробки, дезактивації та дегазації території, споруд і будівель, транспорту та техніки, засобів захисту, одягу і взуття.

Навчальна мета: вивчення порядку проведення спеціальної та санітарної обробки, ознайомлення із технікою, засобами, схемами пристосування об'єктів для проведення спеціальної та санітарної обробки.

Укладач: Павелко А.Й. – начальник циклу практичної підготовки обласних та міста Івано-Франківська курсів удосконалення керівних кадрів навчально-методичного центру цивільного захисту та безпеки життєдіяльності Івано-Франківської області, підполковник служби цивільного захисту.

Дидактичне забезпечення:

- 1) план проведення заняття;
- 2) методична розробка;
- 3) довідкові матеріали для слухачів;
- 4) робоча технологічна карта фахівців, які залучаються до організації та проведення робіт з дегазації, дезактивації територій і об'єктів, інших видів спеціальної обробки;
- 5) технічні описи, настанови та інструкції з експлуатації засобів спецобробки.

Матеріально-технічне забезпечення: техніка та засоби спецобробки.

Навчальні питання та розрахунок часу

№ з/п	Навчальні питання	Час, хв.	Метод проведення
<i>I</i>	<i>Організаційна частина</i>	<i>5</i>	
<i>II</i>	<i>Основна частина</i>	<i>75</i>	
	Актуалізація та корекція опорних знань слухачів	5	опитування
1.	Проведення часткової спеціальної обробки	15	розповідь,

	при різноманітному ступеню захищеності		показ
2.	Проведення повної спеціальної обробки	25	розповідь, показ
3.	Техніка та засоби для проведення спеціальної обробки.	15	розповідь, показ, ситуаційний аналіз, вправа
4.	Пристосування об'єктів для проведення спеціальної обробки	10	розповідь, показ, ситуаційний аналіз, вправа
III	Завершальна частина, висновки, відповіді на запитання	5	розповідь

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТТЯ

Заняття починається з перевірки наявності слухачів, їх підготовки до заняття.

Перше питання дається переважно у формі розповіді та показу з використанням технічних засобів навчання (мультимедійна апаратура).

У другому питанні розглядається проведення повної спеціальної обробки (за її видами). Дається у формі розповіді та показу слайдів і відеоматеріалів, що ілюструють порядок та методи проведення повної спеціальної обробки.

У третьому питанні вивчається техніка та засоби для проведення спеціальної обробки. Дається у формі розповіді та показу слайдів із зображеннями техніки, засобів та їх тактико-технічних даних. Рецептури розчинів для спеціальної обробки доцільно подавати з використанням мультимедійних засобів навчання або роздаткового матеріалу. Пропонується слухачам вибрати відповідний розчин для дегазації чи дезактивації.

При вивченні четвертого питання після показу схем пристосування об'єктів для проведення спеціальної обробки, запропонувати слухачам провести підбір схем, які підходять для умов їхнього підприємства чи організації.

З метою забезпечення максимальної активності та зацікавленості слухачів під час заняття необхідно:

- ставити запитання по суті теми, наприклад:
  - Як проводиться часткова санітарна обробка при забрудненні радіоактивними речовинами?

- Як проводиться часткова санітарна обробка при забрудненні отруйними речовинами?
- Як проводиться спеціальна обробка (дегазація, дезактивація) ділянок місцевості?
- Як проводиться спеціальна обробка (дегазація, дезактивація) приміщень?
- Як проводиться спеціальна обробка (дегазація, дезактивація) транспортних засобів?
- Як проводиться повна спеціальна обробка (дегазація, дезактивація) одягу, взуття та засобів захисту?
- Чи доцільно проводити дегазацію транспортних засобів забруднених нестійкими небезпечними хімічними речовинами (наприклад аміаком)?
- Як проводиться повна санітарна обробка?
- Для чого призначений комплект ІДК?
- Для чого призначений комплект ДК-4?
- За допомогою яких засобів можна провести спеціальну обробку вантажного автомобіля?
- Як провести часткову санітарну обробку при забрудненні отруйними речовинами, якщо під рукою немає індивідуального протихімічного пакету?
- наводити приклади щодо виникненні реальних подій та надзвичайних ситуацій пов'язаних з радіаційним та хімічним забрудненням.

Завершуючи заняття необхідно зробити короткий підсумок, де узагальнюються знання і навички, отримані слухачами під час навчання.

Викладач має нагадати тему, навчальну мету та питання, які відпрацьовувались, поставити завдання на самостійну роботу, відповісти на запитання слухачів.

Підводячи підсумки заняття, викладач повинен звернути увагу слухачів на те, що **запорукою успіху та ефективного захисту населення від факторів радіаційної та хімічної небезпеки при радіаційному та хімічному забрудненні є ПРАВИЛЬНЕ та СВОЄЧАСНЕ проведення санітарної і спеціальної обробки.**

А цього можна досягнути тільки у разі завчасного забезпечення спеціальною технікою і засобами радіаційного та хімічного захисту формувань, які проводять спеціальну і санітарну обробку, правильного вибору засобів та рецептур для проведення дезактивації, дегазації і санітарної обробки.

Окремо слід наголосити на тому, що заходи спеціальної обробки слід планувати та організовувати заздалегідь, з врахуванням можливих загроз виникнення надзвичайних ситуацій, пов'язаних з радіоактивним та хімічним забрудненням.

ХІД ТА ЗМІСТ ЗАНЯТТЯ

ВСТУП

Одну із найвищих загроз для життя та здоров'я людей, екологічного стану довкілля становлять надзвичайні ситуації, які пов'язані з радіаційним та хімічним забрудненням. Це зумовлено, у першу чергу тим, що радіація має надзвичайно негативний вплив на живі організми, значна частина хімічних речовин, які використовуються у промисловості, сільському господарстві та у військовій справі мають високу токсичність, або їдку дію і здатність уражати людей при вдиханні забрудненого повітря, при потраплянні на шкіру, а також при надходженні з їжею та водою.

Достатньо високою є загроза виникнення таких надзвичайних ситуацій внаслідок техногенних аварій та пожеж на радіаційно та хімічно небезпечних об'єктах, вчинені терористичних актів, ведення бойових дій та подій, пов'язаних із несанкціонованою діяльністю з радіоактивними та хімічними речовинами.

Враховуючи наведене, **актуальністю даної теми**, насамперед, є підвищення рівня знань, формування вмінь і навичок шляхом практичного відпрацювання порядку дій керівників та особового складу формувань цивільного захисту щодо проведення спеціальної та санітарної обробки.

1. ПРОВЕДЕННЯ ЧАСТКОВОЇ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОБРОБКИ ПРИ РІЗНОМАНІТНОМУ СТУПЕНЮ ЗАХИЩЕНОСТІ

Часткова спеціальна обробка проводиться силами особового складу підрозділів і населення самостійно.

Часткова санітарна обробка проводиться особовим складом формувань, населенням в усіх випадках, коли встановлений факт радіоактивного, хімічного або біологічного забруднення.

Вона може; проводитися багаторазово, без зупинки виконання завдання, за розпорядженням керівника, а населенням — самостійно.

При забрудненні РР санітарна обробка містить у собі механічне видалення РР з відкритих частин тіла, зі слизистих оболонок очей, носа, ротової порожнини, одягу, спорядження і одягнутих засобів індивідуального захисту. Вона проводиться після зараження безпосередньо у зоні радіаційного забруднення і повторюється після виходу з неї.

При зараженні краплиннорідкими ОР необхідно, не знімаючи протигазу, негайно провести обробку відкритих шкірних покривів, забруднених ділянок одягу, взуття, спорядження і маски протигаза. Така обробка проводиться з використанням індивідуального протихімічного пакету, причому краплі потрібно зняти **протягом 5 хвилин після потрапляння на шкіру**.

При відсутності ІПП-8 для часткової обробки можна застосувати воду з фляги та мило.

Замість ІПП можна також користуватися 3% розчином перекису водню та 3%- їдкою натрію (при відсутності їдкою натрію, його можна замінити силікатним клеєм у тій же кількості).

У жодному випадку не можна користуватися для часткової санітарної обробки шкіри розчинниками (дихлоретан, бензин, спирт), оскільки це посилить важкість ураження (ОР розчиняється у розчинниках, розподіляється на більшій площі, значно легше проходять крізь шкіру).

При потрапленні на шкіру, волосся чи слизові оболонки хлору, кислот слід їх промити 2-3% водним розчином бікарбонату натрію (харчової соди) або, при відсутності такого розчину, - значною кількістю води.

При потрапленні на шкіру, волосся чи слизові оболонки аміаку, лугів, речовин лужної дії слід їх промити 2% водним розчином борної чи лимонної чи оцтової кислоти або, при відсутності такого розчину, - значною кількістю води.

При зараженні БЗ часткову санітарну обробку проводять таким чином: не знімаючи протигазу, обмітанням та витрушуванням, видаляють БЗ які осіли на одяг, взуття, спорядження і ЗІЗ.

Коли дозволяють обставини, спорядження та одяг знімають, старанно протирають підручними засобами, а потім витрушують. Знімати та одягати одяг треба так, щоб відкриті частини тіла не торкалися до зовнішньої забрудненої поверхні. Потім рідиною з ІПП-8 (ІПП-9, ІПП-10) обробляють маску протигаза.

При проведенні часткової санітарної обробки у зоні радіоактивного забруднення ЗІЗ не знімають. Спочатку протирають, обмітають або обтрушують забруднені засоби захисту, одяг, спорядження і взуття, а потім очищують відкриті частини рук і шиї.

Якщо особовий склад опинився у забрудненій зоні без засобів захисту, то після часткової санітарної обробки слід їх одягнути.

Часткову санітарну обробку на забрудненій місцевості проводять у такій послідовності:

1. знімають засоби захисту шкіри і обтрушують, протирають ганчіркою, яка змочена водою (дезактивуючим розчином);
2. не знімаючи протигаза, обтрушують або обмітають радіоактивний пил з одягу;
3. коли є можливість, то верхній одяг знімають і витріплюють;
4. обмивають чистою водою відкриті частини тіла, потім маску протигаза;
5. знімають протигаз і старанно миють водою обличчя;
6. прополіскують чистою водою рот і горло.

Якщо не вистачає води, відкриті частини тіла і маску протигаза протирають вологою ганчіркою, яку змочують водою з фляги.

Порядок дій та можливий об'єм часткової спеціальної обробки при різноманітному ступеню захищеності

Ступінь захищеності людей	ОР	РР
На відкритій місцевості (в окопах, траншеях) без засобів індивідуального захисту.	<p>За сигналом «Хімічна тривога»:</p> <ul style="list-style-type: none"> –одягнути протигаз, захисний плащ, у вигляді накидки або укритися в техніці (споруді); –негайно обробити відкриті ділянки шкіри ИПП. <p>Для зняття захисного плаща необхідно:</p> <ul style="list-style-type: none"> –продегазувати стрілецьку зброю; –продегазувати ділянки озброєння та військової техніки; –зняти захисний плащ. 	<p>За сигналом «Радіаційна небезпека»:</p> <ul style="list-style-type: none"> –одягти протигаз (респіратор), захисний плащ у вигляді накидки або укритися в техніці (споруді); –обмити (протерти) відкриті ділянки шкіри.
Завчасно одягнуті засоби індивідуального захисту.	<p>При виході з зараженої ділянки:</p> <ul style="list-style-type: none"> –продегазувати стрілецьку зброю; –продегазувати ділянки озброєння та військової техніки; –зняти засоби індивідуального захисту шкіри ізолюючого типу (продегазувати). 	<p>При виході з зараженої ділянки:</p> <ul style="list-style-type: none"> –протерти дрантям, змоченим дезактивуючим розчином або обмести підручними засобами стрілецьку зброю; –обробити водою, дезактивуючими розчинами або обмести за допомогою підручних засобів захисний плащ та зняти його; –обтрясти обмундирування; –замінити протигаз респіратором.
Укриті в герметичній техніці (спорудах) на зараженій місцевості.	<p>Перед виходом з техніки:</p> <ul style="list-style-type: none"> –одягнути протигаз; –продегазувати ділянки техніки для забезпечення виходу. <p>При поверненні обробити обмундируванням пакетом ДПП (ДПС-1).</p>	<p>Перед виходом з техніки одягнути респіратор.</p>

Навчально-методичний центр цивільного захисту та безпеки життєдіяльності Івано-Франківської області
 Методична розробка. Проведення санітарної обробки, дезактивації та дегазації території, споруд і будівель,
 транспорту та техніки, засобів захисту, одягу і взуття.

Часткова санітарна обробка при забрудненні радіоактивними речовинами

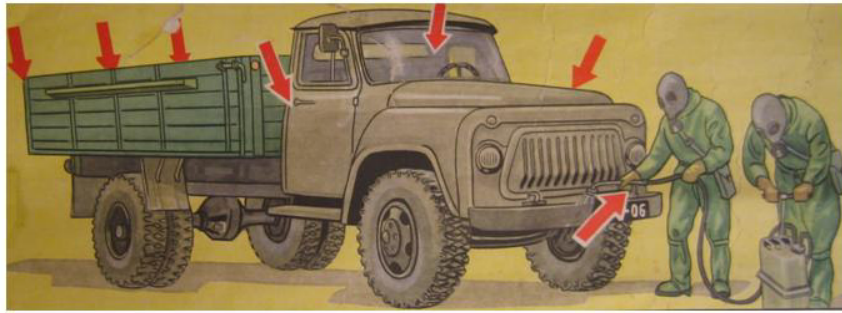
Часткова санітарна обробка при забрудненні отруйними речовинами із використанням протихімічних пакетів ИПП-8, ИПП-9, ИПП-10 відповідно

Дегазація одягу і спорядження забруднених отруйними речовинами за допомогою дегазаційного пакету ДПП

Дегазація одягу і спорядження забруднених отруйними речовинами за допомогою дегазаційного пакету ДПС-1

Проведення часткової спеціальної обробки транспорту за допомогою комплексу ИДК-1

При дегазації відкритих ділянок шкіри, забруднених аерозолем та краплями ОР, порядок застосування індивідуальних протихімічних пакетів залежить від положення протигазу в момент застосування ОР. При одягнутому протигазі порядок застосування пакетів наступний:

ИПП-8 – відкрити пакет; змочити тампон рецептурою та протерти шкіру шиї та рук; знову змочити тампон та протерти комір куртки, манжети рукавів (захватити тампоном зовнішню та внутрішню поверхні тканини); зовнішню поверхню лицьової частини протигазу; сухим тампоном зняти залишки рецептури зі шкіри шиї та рук; закрити та убрати флакон.

ИПП-9 – зняти кришку пакета та одягнути її на донну частину корпусу; втопити пробійник до упору; перевернути пакет тампоном (грибком) вниз та дві-три рази різко струснути до зволоження тампона; протерти тампоном шию, рук, комір, манжети, зовнішню поверхню лицьової частини протигазу; сухою серветкою просушити шкіру шиї, рук; витягнути пробійник вгору до упору; закрити корпус кришкою та убрати пакет.

ИПП-10 – перевести пробійник в робоче положення; ударом по ньому рукою відкрити пакет та витягти пробійник; по черговою наливаючи в долоні невелику кількість рецептури рівномірно нанести її на всю поверхню шиї, рук та зовнішню поверхню лицьової частини протигазу; аналогічно обробити комір куртки, манжети рукавів, захвачуючи зовнішню та внутрішню поверхні тканини; щільно закрити пакет та зберігати його до повторного використання.

Порядок використання пакетів при раптовому застосуванні ОР на відкритій місцевості:

- одягнути протигаз та плащ у вигляді накидки (укритися в споруді);
- негайно відкрити пакет та налити рецептуру (віджати з тампону) в праву руку;
- затримати дихання, закрити очі, лівою рукою за клапанну коробку відтягнути лицьову частину протигазу з підборіддя;
- правою рукою швидким рухом протерти шкіру обличчя, особливо ділянки, прилеглі до носу, роту, підборіддя і внутрішню поверхню лицьової частини протигазу (очі повинні бути щільно закриті протягом всієї обробки обличчя!);

- сухим тампоном (серветкою) зняти залишки рецептури (починаючи зі шкіри області очей), одягнути протигаз та зробити різкий видих, відкрити очі;
- протерти шию, руки, комір, манжети, зовнішню поверхню лицьової частини протигазу;
- при появі перших ознак ураження вести антидот з індивідуальної аптечки.

Порядок проведення часткової дегазації одягу, спорядження, взуття, засобів індивідуального захисту та стрілецької зброї залежать від положення засобів індивідуального захисту в момент застосування ОР та їх типу.

Після виходу працівників формувань, одягнутих в засоби індивідуального захисту шкіри ізолюючого типу (ОЗК), з забруднених ділянок необхідно продегазувати оснащення, окремі ділянки техніки, до яких працівники торкатимуться при виконанні завдань; якщо засоби захисту одягались в момент застосування ОР, то провести обробку одягу, спорядження, взуття, рукавичок (ззовні), зняти їх та обробити відкриті ділянки шкіри (шиї, рук).

Забруднені ОР засоби захисту ізолюючого типу залишаються в місцях її зняття. При наявності часу та засобів дегазації вони можуть бути перед зняттям продегазовані.

У випадку знаходження особового складу у засобах індивідуального захисту шкіри фільтруючого типу (ОКЗК) необхідно продегазувати одяг, спорядження, взуття, стрілецьку зброю, після чого окремі ділянки оснащення та техніки й тільки після цього зняти рукавички.

При проведенні часткової дегазації на забрудненій місцевості при вході до об'єктів колективного захисту або до транспорту та спеціальної техніки порядок проведення часткової дегазації аналогічний наведеному вище.

Протигаз знімається тільки за командою керівника формування після провітрювання об'єкту та контролю забруднення повітря.

Дегазація інструментів та оснащення проводиться пакетом **ИДП-1**, для чого необхідно:

- відкрити пакет;
- поставити інструмент та оснащення під кутом 45 – 60° та протерти щіткою зверху вниз;
- протерти насухо та при першій можливості почистити та змазати.

При відсутності пакетів ИДП-1 дегазація інструментів та оснащення проводиться шляхом протирання ганчір'ям, змоченим дегазуючими розчинами (рецептурами) РД-2, № 1, № 2-бщ (2-ащ), 1 або 1,5 % розчином ДТС ГК.

Одяг, спорядження, взуття, забруднені аерозолем VX, іпритом або парами зоману (зарину), дегазують за допомогою пакета ДПП. При забрудненні одягу парами зоману (зарину) поряд з пакетом ДПП може використовуватися пакет ДПС-1. обробку необхідно проводити, захищаючись від вітру, дощу, снігу.

Для проведення дегазації необхідно:

- відкрити пакет;
- легким постукуванням нанести та втерти в матеріал одягу порошок, обробити всю поверхню без пропусків, недоступні місця (спину, боки) обробити в порядку взаємодопомоги. Взимку додатково обробити внутрішні боки бортів та поли кожушка;
- обтрусити залишок порошку з оброблених поверхонь та після цього зняти протигаз.

В обробленому пакетом ДПП (ДПС-1) одязі можна входити в транспортні засоби, спеціальну техніку, захисні споруди. Протигази знімаються після провітрювання об'єктів за допомогою фільтровентиляційних установок та контролю забруднення повітря.

Дегазацію ділянок поверхні оснащення та техніки, до яких працівники будуть дотикатись у ході виконання завдань, проводять з ТДП, ИДК-1, ДК-4, ДК-5.

В окремих випадках для дегазації оснащення, автомобільної техніки, які не мають комплектів ТДП, можуть використовуватись пакети ИДП-1. Пакетами обробляють в першу чергу вертикальні поверхні, а потім горизонтальні. Ділянки, на яких неможливо вилити рецептуру РД-А з пакету, протирають щіткою, використовуючи рецептуру, стікаючи з прилеглих поверхонь.

Орієнтовні площі та ділянки поверхонь типових об'єктів, які підлягають частковій дегазації

Типові об'єкти	Площа часткової дегазації	Елементи поверхні, які підлягають обробці
Гусеничні тягачі	4 – 5	Люки, поручні, боковий скат башти, частина надгусеничної полки; маточини середніх катків, передні та задні тягово-зчіпні пристрої, ящик з ЗП, кришки баків, кріплення колоди для самовитягування
Бронетранспортер	2,5 – 3	Кришки люків, частина бортової броні для виходу екіпажу та десанту, скоби, підніжки, тягово-зчіпний пристрій
Автомобілі:		
типу ГАЗ	1,6	Двері кабіни підніжки, бампер, тягово-зчіпний пристрій, радіатор, частина капоту, горловини паливних баків
типу ЗиЛ	2	
типу Урал, КраЗ, КамАЗ	3 – 4	
з кузовами-фургонами:		

Урал	7	Двері кабіни підніжки, бампер, тягово-зчіпний пристрій, радіатор, частина капоту, горловини паливних баків, ящики з ЗП, сходи та задні двері кузову-фургону, частина запасного колеса, люки
ЗиЛ-131	6	
ЗиЛ-130	5	
ГАЗ-66	3	
Радіостанції:		
переносні	0,2	Вся поверхня об'єкту
бортові	0,2 – 0,5	Передні панелі радіостанцій
автомобільні	5 – 9	Двері кабіни, підніжки, бампер, частина капоту, задні (бокові) двері кузову-фургону, ручка підйому стійки антени, кришки ящиків ЗП, люки ввідних щитків, вузли кріплення антен, акумуляторний відсік, щиток управління електростанцією
Автокрани	6,5 – 8	Двері кабіни, підніжки, радіатор, частина капоту, підйомні та тягово-зчіпні пристрої, фіксатори кранів

Дегазація засобів індивідуального захисту шкіри ізолюючого типу (ОЗК) проводиться комплектами ИДК-1, ДК-4, ДК-5, ДКВ або авторозливних станцій. Плащі обробляються безпосередньо на особовому складі або на ґрунті шляхом двох-трикратного зрошення забрудненої сторони дегазуючим розчином. Доцільно обробляти одночасно 4 - 6 чоловік, вишикуваних в одну шеренгу. Плащі зрошуються з відстані 0,5 – 0,7 м та з усіх боків. Витрати розчину ДТС ГК в розрахунку на один комплект 3 – 5 л, дегазуючого розчину № 1 або № 2-бш (2-аш) – 1 – 1,5 л. Час обробки 4 – 6 чоловік – 10 – 20 хв. При обробці плащів на особовому складі приймаються заходи до захисту протигазових коробок від затікання в них розчинів. Продегазовані плащі через 5 – 10 хв. після обробки згортаються незабрудненою стороною назовні. У випадку забруднення зоманом використання продегазованих плащів дозволяється тільки в протигазі.

Забруднений парами зоману (зарину) одяг дегазується провітрюванням на відкритому повітрі.

Тривалість дегазації провітрюванням одягу, забрудненого парою зоману (зарину)

Тривалість дегазації провітрюванням обмундирування, забрудненого парою зоману (зарину) залежить від виду обмундирування, пори року, температури, оточуючого повітря, часу та складає, для літнього бавовняного обмундирування влітку при температурі оточуючого повітря 18 – 25 °С на відкритій місцевості 2 год., в траншеї – 2 – 3 год.; для літнього захисного (імпрегнованого) – 4 год. та 4 – 5 год. відповідно; для зимового (ватяне обмундирування, кожух) в осінньо-весняних умовах на відкритій місцевості – 4 – 5 год., в траншеї – 5 – 6 год.

В літніх умовах при зниженні температури оточуючого повітря до 10 – 15 °С тривалість провітрювання збільшується вдвічі.

Рішення на зняття протигазів після провітрювання одягу приймається командиром підрозділу за результатами хімічного контролю забруднення повітря.

За відсутності табельних засобів (комплектів) та розчинів (рецептур) для часткової дегазації озброєння та військової техніки, одягу, взуття, спорядження, засобів індивідуального захисту ізолюючого типу (ОЗК) може використовуватись ганчір'я, змочене водою, пальним, розчинниками, земля (глина, пил, пісок, опока, торф і т.і.), сніг.

Дані засоби доцільно використовувати відразу після застосування ОР. Вони знижують забруднення та виключають можливість вторинного забруднення при експлуатації об'єктів. Для дегазації землю (піском, глиною, пилом, опокою, торфом), снігом і т.і. незабруднену розрихлену масу беруть рукою, одягнутою в захисну рукавичку, та ретельно протирають забруднену поверхню до витрачення вмісту. Після цього набирають нову порцію та продовжують обробку. Ділянка протирається два-три рази, кожний раз чистою порцією. При використанні ганчір'я та розчинників спочатку сухим ганчір'ям видаляють з поверхні видимі краплі ОР; другим шматком ганчір'я, змоченим водою, розчинником, пальним тричі протирають забруднену поверхню; третім шматком ганчір'я протирають оброблену поверхню насухо. При дегазації засобів індивідуального захисту шкіри ізолюючого типу ганчір'я змочується лише водою. Після дегазації захисний плащ може бути знятий. Захисні рукавички та протигаз не знімаються.

Дезактивація відкритих ділянок шкіри (обличчя, шия, руки) проводиться шляхом промивання водою (можливо з фляги) відразу після виявлення випадання РР.

Дезактивація інструменту, засобів індивідуального захисту та одягу проводиться після виконання завдання та виході із зон радіоактивного забруднення.

З виходом із зон радіоактивного забруднення працівники за командою керівника формування дезактивують інструменти, засоби індивідуального захисту, а після їх зняття витрясають (вибивають) одяг.

Дезактивація інструменту проводиться протиранням ганчір'ям, змоченим 0,15 % водним розчином СФ-2У, АБСП, або обмітанням за допомогою місцевих засобів.

Дезактивація лицьових частин протигазів проводиться протиранням ганчір'ям, змоченим 0,15 % водним розчином СФ-2У, АБСП, обмітанням за допомогою щітки пакета ДПП або підручними засобами.

Засоби індивідуального захисту шкіри фільтруючого типу дезактивуються обмітанням за допомогою щітки пакету ДПП або підручними засобами.

Засоби індивідуального захисту шкіри ізолюючого типу дезактивуються обмітанням за допомогою підручних засобів, витрясанням, обробкою водою, дезактивуючими розчинами з комплектів ИДК-1, ДК-1, ДК-3, ДК-4, ДК-5, ДКВ та авторозливних станцій.

Продезактивовані засоби індивідуального захисту використовуються повторно.

Дезінфекція працівників проводиться після виконання бойового завдання та виходу із зон забруднення.

Дезінфекція відкритих ділянок шкіри (обличчя, шия, руки) та лицьової частини протигазу проводиться після зняття захисного плаща та протигазу 0,5 % водним розчином монохлораміну Б (ХБ). Після прийняття антибіотику з індивідуальної аптечки протигаз має бути одягненим і не зніматися до проходження повної спеціальної обробки.

Інструменти дезінфікуються протиранням ганчір'ям, змоченим дезінфікуючими розчинами.

Засоби індивідуального захисту шкіри ізолюючого типу дезінфікуються шляхом 2-х – 3-х кратного зрошення дезінфікуючими розчинами з комплектів ИДК-1, ДК-1, ДК-3, ДК-4, ДК-5, ДКВ та авторозливних станцій. Продезінфіковані засоби захисту можуть бути використані повторно.

Засоби індивідуального захисту шкіри фільтруючого типу, одяг дезінфікуються тільки в технічних засобах спеціальної обробки підрозділами Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту, підрозділами військ РХБ захисту.

2. ПРОВЕДЕННЯ ПОВНОЇ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОБРОБКИ

Порядок дій при проведенні повної спеціальної обробки

1. Отримання завдання на проведення спеціальної обробки.
2. Отримання та підготовка до застосування комплектів засобів індивідуального захисту.
3. Отримання та підготовка до застосування індивідуальних дозиметрів (у разі проведення дезактивації).
4. Отримання технічних засобів і реагентів для спеціальної обробки.
5. Транспортування технічних засобів і реагентів та прибуття у район проведення спеціальної обробки.
  - 5а. Пристосування та розгортання стаціонарних пунктів спеціальної обробки техніки, одягу, пунктів санітарної обробки на базі існуючих лазень, душових приміщень (санпропускників) підприємств, пралень, хімчисток, автомийок відповідно до типових схем.
  - 5б. Розгортання пересувних (польових) пунктів спеціальної обробки техніки, одягу та пунктів санітарної обробки з ходу або заздалегідь.
6. Розгортання та підготовка до роботи технічних засобів для проведення спеціальної (санітарної обробки).
7. Одягання комплектів засобів індивідуального захисту.
8. Приготування розчинів (дегазаційних, дезактиваційних, дезінфекційних) для проведення спеціальної обробки та заправка ними технічних засобів.
9. Проведення спеціальної (санітарної) обробки відповідно до отриманих завдань:
  - 9А. Спеціальна обробка (дегазація, дезактивація) ділянок місцевості, доріг, споруд і приміщень.
  - 9Б. Повна спеціальна обробка (дегазація, дезактивація) оснащення та техніки.
  - 9В. Повна спеціальна обробка (дегазація, дезактивація) одягу, взуття та засобів захисту.
  - 9Г. Повна санітарна обробка.
10. Проведення дозиметричного (хімічного) контролю за повнотою проведення спеціальної (санітарної) обробки.
11. Проведення, у разі необхідності, повторної спеціальної (санітарної) обробки.
12. Проведення дозиметричного (хімічного) контролю за повнотою проведення спеціальної (санітарної) обробки.
13. Проведення дегазації (дезактивації) техніки та засобів спеціальної обробки, засобів індивідуального захисту та санітарної обробки фахівців, які проводили спеціальну обробку.
14. Проведення дозиметричного (хімічного) контролю за повнотою проведення спеціальної (санітарної) обробки.
15. Проведення, у разі необхідності, повторної спеціальної (санітарної) обробки.
16. Проведення дозиметричного (хімічного) контролю за повнотою проведення спеціальної (санітарної) обробки.
17. Облік індивідуальних доз опромінення отриманих фахівцями під час проведення спеціальної (санітарної) обробки.
18. Проходження медичного огляду фахівцями, які проводили спеціальну обробку.

А. Спеціальна обробка (дегазація, дезактивація) ділянок місцевості, доріг, споруд і приміщень

Дегазацію, дезактивацію доріг, споруд, ділянок місцевості організує керівник робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації. Він встановлює обсяг роботи, сили, засоби та час для їх виконання; ставить завдання на проведення дегазації (дезактивації); організує матеріальне забезпечення робіт та контролює їх виконання; керує роботами керівників формувань.

При обробці місцевості керівник робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації уточнює обсяг, час початку та закінчення робіт, порядок охорони району виконання завдань.

Проведення спеціальної обробки споруд, доріг, житлових будинків та приміщень

Дегазація території може проводитися **хімічним або механічним способами.**

Хімічний спосіб здійснюється поливанням дегазаційними розчинами чи розсипанням сухих дегазуючих речовин за допомогою шляхових машин. Дегазація території з твердим покриттям, зараженої шкірно-наривними і нервово-паралітичними отруйними речовинами, проводиться обробкою розчином хлорного вапна.

Завдання з дегазації (дезінфекції) забруднених ділянок місцевості, доріг та об'єктів підрозділу спецобробки виконують, маючи побудови в колону, уступом вправо (вліво). Вибір того чи іншого побудови визначається характером місцевості, об'єкта , напрямком вітру і обсягом поставленого завдання. При побудові в колону АРС рухаються одна за одною на дистанції 25 - 50 м , послідовно проводячи дегазацію (дезактивації) дороги. Кожній машині може призначатися самостійна ділянка дороги, до обробки якою вона приступає одночасно з початком роботи інших машин. При побудові уступом вправо або уступом вліво АРС рухаються на дистанції 25 - 50 м з інтервалами , що забезпечують перекриття дегазованих (дезінфікованих) ними смуг. Дегазація (дезінфекція) проводиться одночасно всіма машинами. Для забезпечення необхідної норми витрати дегазуючих (дезінфікуючих) розчинів може проводитися кілька заїздів.

Механічний спосіб полягає у видаленні отруйних речовин з місцевості внаслідок зняття зараженого шару землі на глибину до 10 см; снігу – до 25 см за допомогою бульдозерів, грейдерів або покриття зараженого місця незараженою землею з використанням покриття із соломи, очерету, дощок тощо.

Дегазація, як і дезактивація, проводиться при одягнутих засобах захисту органів дихання та шкіри.

Дезактивація територій та споруд проводиться:

а) змиванням радіоактивних речовин з доріг та площ, що мають тверде покриття, струменем води під тиском за допомогою поливальних, пожежних машин, мотопомп та інших агрегатів, що забезпечують подачу води;

б) видалення радіоактивних речовин підмітанням за допомогою підмітальних машин, а з невеликих ділянок місцевості з твердим покриттям – мітлами та віниками.

в) зрізанням шару забрудненого ґрунту чи снігу за допомогою бульдозерів, грейдерів, шляхопрокладників, снігоприбиральної техніки;

г) переорюванням та перекопуванням забрудненої місцевості за допомогою плугів чи лопат;

д) засипанням забрудненої поверхні шаром 8-10 см землі, гравієм чи щебенем, асфальтуванням, бетонуванням.

Метод дезактивації вибирається відповідно до виду забруднення. Суть дезактивації, таким чином, полягає у відриванні радіоактивних частин від поверхні та видалення їх з забруднених об'єктів.

Дезактивація споруд проводиться обмиванням водою. Обмивання починається з даху і ведеться зверху вниз. Особливо старанно обмиваються вікна, двері, карнизи і нижні поверхи будинку, під'їзди.

Дезактивація внутрішніх приміщень і робочих місць проводиться за допомогою обмивання дезактивуючим розчинами, водою, обмітанням мітлами і щітками, а також протиранням. Починати дезактивацію слід зі стелі. Стеля, стіни, майно протирають вологими ганчірками, підлога миється теплою водою з милом або 2—3% содовим розчином.

Дезактивація ділянок територій, які мають тверде покриття може проводитися змиванням радіоактивного пилу струменем води під великим тиском за допомогою поливальних машин або змиванням радіоактивних речовин підмітально-прибиральними машинами.

Дезактивація ділянок територій, які не мають твердого покриття:
зняття забрудненого шару ґрунту товщиною 5—10 см;
дорожніми машинами (бульдозерами, грейдерами);
засипка забруднених ділянок шаром чистого ґрунту товщиною 8—10 см;
переорювання зараженої території плугом на глибину до 20 см, збиранням снігу та льоду.

Для зменшення перенесення радіоактивного пилу з одного місця на інше використовують в'язучі рецептури, які створюють плівку, перешкоджаючи пилоутворенню.

Дезактивація одягу, взуття, майна здійснюється способами обмітання, витрушування, висмоктування за допомогою, щіток, віників, палиць, тампонів, ганчірок, джгутів із сіна, соломи, порохотягів.

Б. Повна спеціальна обробка (дегазація, дезактивація, дезінфекція) оснащення та техніки

Проводиться на пунктах спеціальної обробки транспорту, які обладнуються на базі автотранспортних підприємств мийок автотранспорту. У польових умовах проводиться на майданчиках спеціальної обробки техніки, які обладнуються на пунктах (в районах) спеціальної обробки.

Повна дегазація, дезактивація, дезінфекція оснащення та техніки проводиться за допомогою комплектів (ДК-4, ДК-5, ИДК-1, ДК-1, ДК-3, ДКВ), автомобільних мийок (типу Karcher), техніки (АРС, пожежних автоцистерн або поливально-мийних машин) силами екіпажів (обслуги) чи водіїв транспортних засобів та спеціальної техніки, що проходять спеціальну обробку. Працівники, які проводять спеціальну обробку, мають бути в протигазах, плащах, одягнутих в

рукави, (або в плащах у вигляді комбінезона), захисних рукавичках та захисних бахілах чи гумових чоботах.

Обробка проводиться в наступному порядку: шкребками, лопатами і т.і. об'єкт очищається від бруду (льоду, снігу); перевіряється наявність знімного обладнання, закривають всі капоти, люки та жалюзі машин, двері та скло кабін автомобілів, у ненавантажених автомобілів відкрити задні борти; очищена поверхня протирається брандспойтом зі щіткою при одночасному подаванні розчину. Протирання ведеться з помітним зусиллям зверху вниз та зліва направо. Особлива увага звертається на обробку пазів, виступів, місць з'єднання двох площин і т.п.

Хімічний спосіб дегазації здійснюється протиранням зараженої поверхні дегазаційними розчинами або обробкою їх водними кашками ДТС ГК (хлорне вапно). При відсутності штатних дегазаційних речовин слід використовувати промислові відходи, які містять у собі речовини лужної та окислювальної дії.

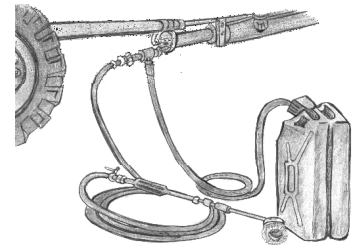
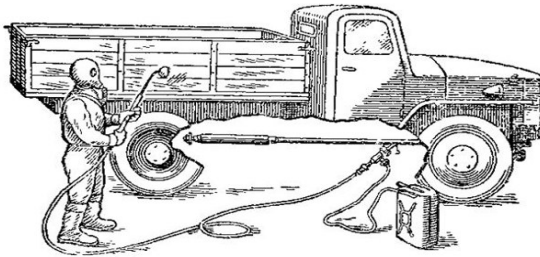
Фізично-хімічний спосіб дегазації заснований на змиванні отруйних речовин за допомогою мийних речовин або розчинників. Для цього використовуються пральні порошки та інші мийні засоби у вигляді водного розчину (влітку) або розчину в аміачній воді (взимку). Отруйні речовини можуть також видалятися з забруднених предметів різними розчинниками (бензин, гас, бензол, дихлоретан, чотирьох-хлористий водень, спирт, дизельне пальне).

При дегазації розчинниками отруйні речовини не знешкоджуються, а розчиняються і видаляються з забрудненої поверхні разом з розчинником. Розчинниками можуть бути — бензин, гас, дизельне пальне, дихлоретан, спирт.

Фізичний спосіб дегазації заснований на видаленні ОР з зараженої поверхні і частковим їх розкладанням під дією високотемпературного газового потоку. Проводиться за допомогою теплових машин.

Проведення спеціальної обробки транспорту із застосуванням поливо-мийних машин

Проведення спеціальної обробки транспортного засобу за допомогою комплекту ДК-4

В. Повна спеціальна обробка (дегазація, дезактивація, дезінфекція та дезінсекція) одягу, взуття та засобів захисту

Проводиться на пунктах спеціальної обробки одягу, які обладнуються на базі підприємств хімічної чистки одягу та пралень. У польових умовах проводиться на майданчиках спеціальної обробки засобів захисту, дегазаційних пунктах, які обладнуються на пунктах (в районах) спеціальної обробки із застосуванням дегазаційних машин, бучильних установок, деконтамінаційних кабін, авторозливальних станцій та дезінфекційно-душових автомобілів.

Фізичний спосіб. Дегазація одягу та взуття здійснюється кип'ятінням, пранням і провітрюванням. Дегазація пранням полягає у розкладі та змиванні отруйних речовин водними розчинами миючих засобів при високих температурах. Підлягають вироби з бавовняних тканин, а також ватний одяг. Дегазація провітрюванням проводиться для всіх видів одягу, взуття, якщо є час і немає можливості застосування інших засобів дегазації. Найбільш швидко проходить у літніх умовах при температурі 18-25⁰ С.

Фізично-хімічний спосіб дегазації заснований на змиванні отруйних речовин за допомогою мийних речовин або розчинників. Для цього використовуються пральні порошки та інші мийні засоби у вигляді водного розчину (влітку) або розчину в аміачній воді (взимку). Отруйні речовини можуть також видалятися з забруднених предметів різними розчинниками (бензин, гас, бензол, дихлоретан, чотирьох-хлористий водень, спирт, дизельне пальне).

При дегазації розчинниками отруйні речовини не знешкоджуються, а розчиняються і видаляються з забрудненої поверхні разом з розчинником. Розчинниками можуть бути — бензин, гас, дизельне пальне, дихлоретан, спирт.

Фізичний спосіб дегазації заснований на видаленні ОР з зараженої поверхні і частковим їх розкладанням під дією високотемпературного газового потоку. Проводиться за допомогою теплових машин.

Навчально-методичний центр цивільного захисту та безпеки життєдіяльності Івано-Франківської області
Методична розробка. Проведення санітарної обробки, дезактивації та дегазації території, споруд і будівель,
транспорту та техніки, засобів захисту, одягу і взуття.

Проведення спеціальної обробки одягу

Г. Повна санітарна обробка

Проводиться на пунктах санітарної обробки, які обладнуються на базі лазень та душових приміщень підприємств, установ і організацій. У польових умовах проводиться на майданчиках санітарної обробки із застосуванням дезінфекційно-душових автомобілів типу ДДА-66.

Повна санітарна обробка проводиться шляхом миття людей із застосуванням теплої води та мийних засобів (шампунь або мило).

Проведення повної санітарної обробки у польових умовах

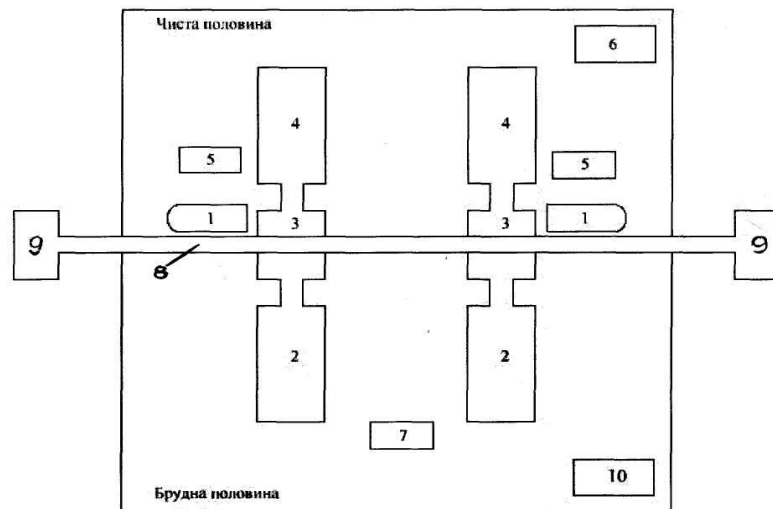
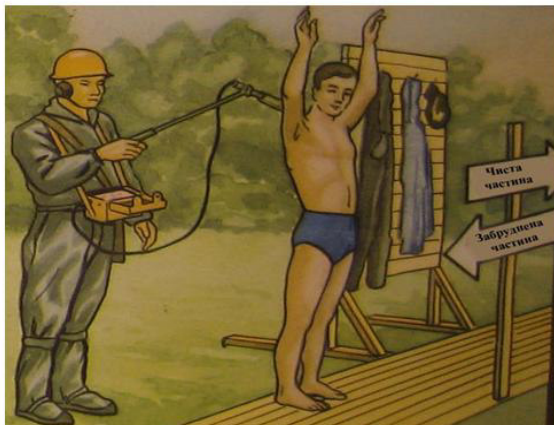

Схема розгортання польового пункту санітарної обробки:

1 – ДДА-66; 2 – роздягальне відділення; 3 – мийне (душове) відділення; 4 – одягальне відділення; 5 – ємність для води; 6 – склад обмінного запасу чистого одягу; 7 – місце знімання забруднених засобів захисту шкіри; 8 – водовідвідна канавка; 9 – водозбірний колодезь; 10 – склад забрудненого майна.

Обладнується роздягальне відділення, яке рахується «брудною» частиною та одягальне відділення, що знаходиться у «чистій» частині пункту (майданчику) санітарної обробки. На «чистій» половині працівники, що входять до складу формувань чи постраждале населення одягають чистий одяг та взуття (одяг та взуття, що пройшли спеціальну обробку або нові).

Робота поста дозиметричного контролю при проведенні санітарної обробки

На вході до пункту проведення санітарної обробки виставляється контрольно-розподільний пост (пост дозиметричного чи/та хімічного контролю), який визначає ступінь радіаційного чи хімічного забруднення та необхідність у проведенні санітарної обробки.

На виході з мийного відділення теж виставляється пост дозиметричного чи/та хімічного контролю, який контролює повноту проведеної санітарної обробки (якість) та визначає необхідність у повторному її проведенні.

Допустимі рівні загального радіоактивного забруднення робочих поверхонь, шкіри (на протязі робочої зміни), спецодягу та засобів індивідуального захисту, част./хв·см²

Об'єкт забруднення	Альфа-активні нукліди		Бета-активні** нукліди
	Окремі*	Інші	
Непошкоджена шкіра, спецбілизна, рушники, внутрішня поверхня лицьових частин засобів індивідуального захисту	1	1	100
Основний спецодяг, внутрішня поверхня додаткових засобів індивідуального захисту	5	20	800
Поверхні приміщень постійного перебування персоналу та розміщеного в них обладнання, зовнішня поверхня спецвзуття	5	20	2000
Поверхні приміщень періодичного перебування персоналу та розміщеного в них обладнання	50	200	8000
Зовнішня поверхня додаткових засобів індивідуального захисту, що знімаються в саншлюзах	50	200	10000

* До окремих відносяться альфа-випромінюючі радіонукліди, середньорічна допустима об'ємна активність яких у повітрі робочих приміщень ДОО менша 0,3 Бк/м³.

** Для радіонуклідів з максимальною енергією електронів (бета-частинок) меншою 50 кеВ допустимі рівні та порядок радіаційного контролю забруднення робочих поверхонь встановлюються окремими документами стосовно конкретного виробництва.

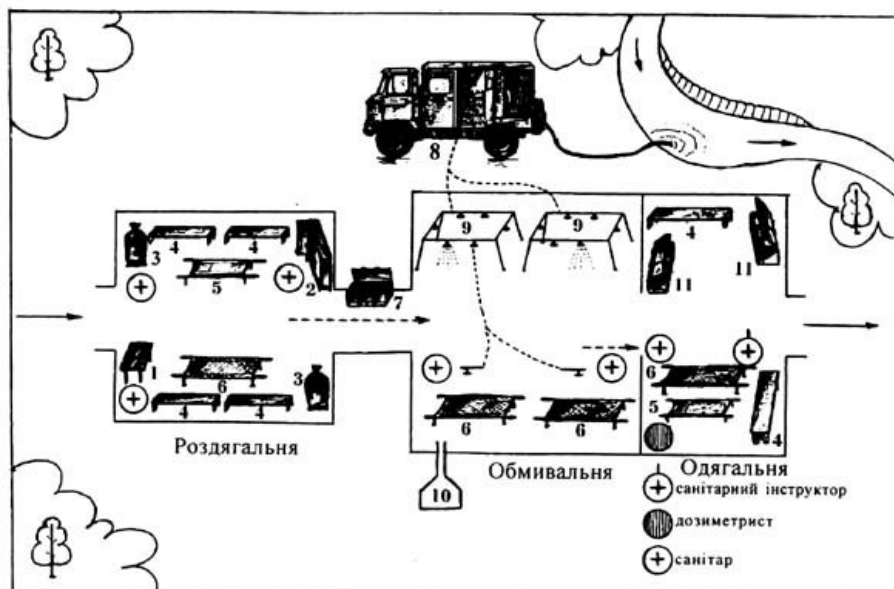
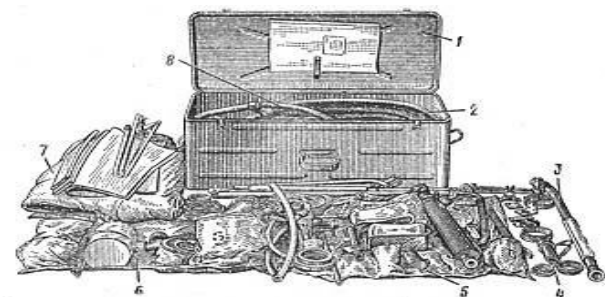

Схема розгортання польового пункту санітарної обробки поранених та уражених:
 1 – засоби для надання невідкладної медичної допомоги; 2 – засоби для дегазації; 3 – мішки для забрудненого (зараженого) одягу; 4 – лавки для легкопоранених; 5 – ноші санітарні; 6 – ноші сітчасті для санітарної обробки важкопоранених; 7 – ящик для знятих протигазів; 8 – дезінфекційно-душова установка (ДДА-66); 9 – душові пристрої для легкопоранених; 10 – поглинальний колодезь (для стічних вод); 11 – чиста білизна та одяг.

3. ТЕХНІКА ТА ЗАСОБИ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОБРОБКИ

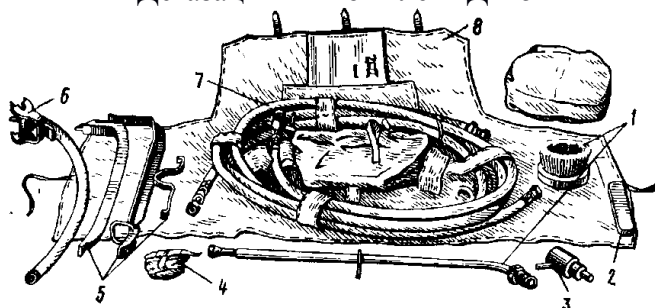
Засоби для проведення спеціальної обробки

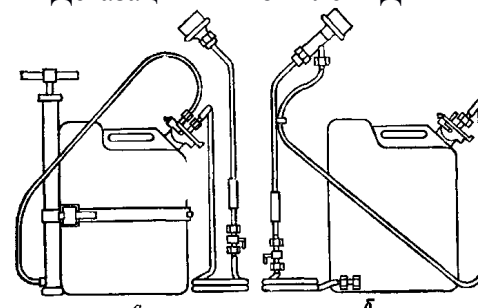
Дегазаційний комплект ДК-5

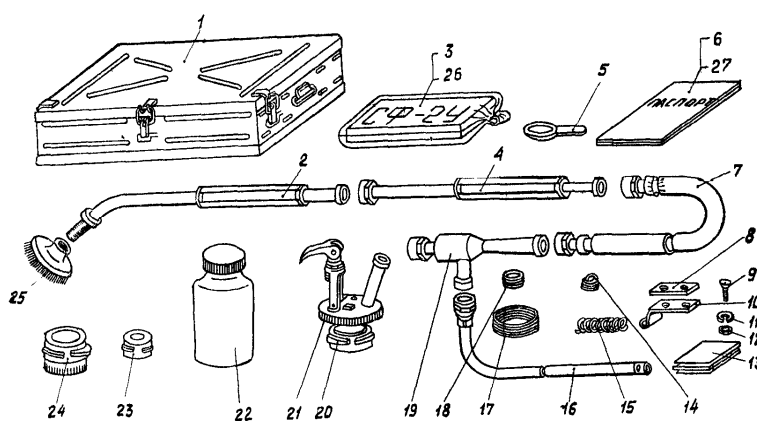
Дегазаційний комплект ДК-4

Дегазаційний комплект ИДК-1

Автомобільний комплект для спеціальної обробки військової техніки ДК-4 (ДК-4К, ДК-4КБ, ДК-4КУ, ДК-4КУ) призначений для повної дегазації, дезактивації, дезінфекції автомобілів, автопоїздів, спеціальних колісних шасі та бронетранспортерів (з карбюраторними двигунами).

Склад комплекту ДК-4К

1 – ящик; 2 – брандспойт; 3 – порошок СФ-2У; 4 – подовжувач; 5 – мірник; 6 – пас-порт; 7 – рукав газорідинний; 8 – планка; 9 – гвинт; 10 – гачок; 11 – шайба; 12 – гайка; 13 – ганчір'я; 14 – шнур азбестовий; 15 – пружина; 16 – рукав рідинний; 17 та 18 – прокладки; 19 – ежектор; 20 та 23 – ніпеля; 21 – кришка з клапаном і газо-відбірником; 22 – банка поліетиленова; 24 – перехідник; 25 – щітка; 26 та 27- пакет

Навчально-методичний центр цивільного захисту та безпеки життєдіяльності Івано-Франківської області
 Методична розробка. Проведення санітарної обробки, дезактивації та дегазації території, споруд і будівель,
 транспорту та техніки, засобів захисту, одягу і взуття.

До складу комплекту входять: газорідний прилад (ежектор, брандспойт з подовжувачем та щіткою, рідинний та газорідний рукави, газовідвідний прилад); порошок СФ-2У; комплект ЗІП; металевий ящик (або сумка) для укладки та транспортування комплекту.

Час розгортання комплекту – 3-4 хв., маса – 33 кг.

Комплект може бути використаний для часткової дегазації озброєння та військової техніки.

Характеристика комплектів ДК-4

Модифікація комплекту та його індекс	На яких об'єктах застосовується	Зовнішній діаметр випускної труби, мм
ДК-4К	ГАЗ-66, ЗИЛ-130, ЗИЛ-131, ЗИЛ-137	63,5
ДК-4КБ	БТР-70	63,5
ДК-4КУ	Урал-375	63,5 (з фланцем)
ДК-4Д		

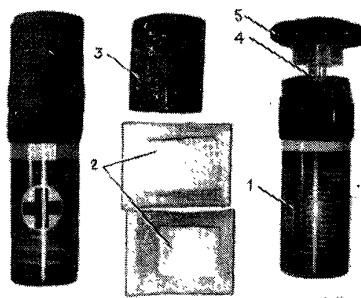
Комплект для спеціальної обробки військової техніки та санітарної обробки особового складу ДК-5 призначений для повної дегазації, дезактивації, дезінфекції автомобілів ГАЗ-66, УАЗ-469 та обладнання на шасі цих автомобілів, а також для повної миття особового складу в теплий час року та миття відкритих ділянок (обличчя, шиї, рук) – в холодний.

Індивідуальний комплект для спеціальної обробки автотракторної техніки ИДК-1 призначений для повної дегазації, дезактивації, дезінфекції автотранспортної техніки.

До складу комплекту входять: брандспойт з розпилювачем та щіткою, ежекторна насадка, спеціальна кришка з рукавом та фільтром, повітряний та рідинний рукави, шкребок, комплект ЗІП, хомут, укладальна сумка. Резервуаром для дегазуючих, дезактивуєчих, дезінфікуючих розчинів служить 20-л каністра з комплекту автомобіля.

Час розгортання – 3-5 хв., маса комплекту – 5 кг.

Індивідуальні протихімічні пакети ИПП-8, ИПП-9, ИПП-10, ИПП-11 Призначені для дегазації відкритих ділянок шкіряних покривів людини (обличчя, шиї, рук), ділянок обмундирування, які прилягають до них та лицьових частин протигазів. Пакет знаходиться в особового складу (працівників) та зберігається в сумках для протигазів.

Індивідуальні протихімічні пакети ИПП-8, ИПП-9, ИПП-10 відповідно

Індивідуальний протихімічний пакет (ІПП-8А). Комплектація: скляний флакон ємністю 125-135 мл з полідегазуючою алкоголятною рецептурою: гідроксид натрію, етилцеллозольв, диметилформамід. 4 ватно-марлевих тампона, пам'ятка про правила використання пакета, упаковка (поліетиленова оболонка). Кількість дегазатора у флаконі (125-135 мл) Забезпечує обробку 1500-2000 см² поверхні. Маса упаковки ІПП з вмістом - 250г. Час приведення пакету в дію - 25-35 с. Тривалість обробки - 1,5-2 хв.

Пакет ІПП-9 (рис.) представляє собою металевий балон з кришкою. Під кришкою знаходяться ватно-марлеві тампони та пробійник з губчатим тампоном (грибком).

Пакет ІПП-10 (рис.) представляє собою металевий балон з кришкою-пробійником.

Характеристика індивідуальних протихімічних пакетів

Параметри	ІПП-8	ІПП-9	ІПП-10
Час приведення пакетів в дію, с	25 – 35	5 – 10	5 – 10
Тривалість обробки, хв.	1,5 – 2	1,5 – 2	1,5 – 2
Маса пакету, г	320	230	240
Об'єм дегазуючої рецептури, мл	135	135	160

При відсутності індивідуального протихімічного пакета для часткової обробки можна застосувати воду з фляги та мило. Можна також користуватися розчином 30 г їдкого натру або 150 г силікатного клею в 1 л 3 % розчину перекису водню

Індивідуальні дегазаційні пакети ІДПС-69, ІДП-1, ДПС-1, ДПП призначені для дегазації одягу, стрілецької зброї (інструменту) та спорядження.

Комплект ІДПС-69

Комплект ІДПС-69 призначений для дегазації стрілецької зброї, зараженої ОР типу VX, зоману та іприту, а також для дегазації обмундирування, зараженого парами ОР типу зоман і зарин.

Комплект складається із 10 індивідуальних дегазаційних пакетів ІДП-1 і 10 дегазаційних пакетів ДПС-1, упакованих в картонну коробку.

Індивідуальний дегазаційний пакет ИДП-1

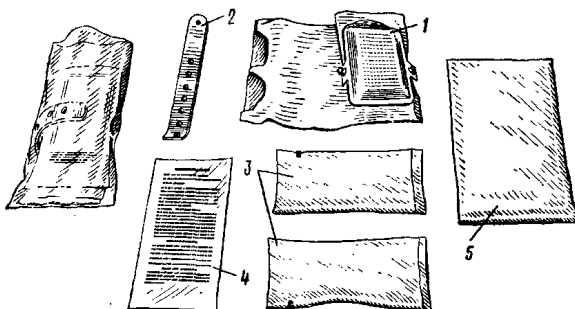

Дегазуючий пакет силікагелевий ДПС

проводять у порядку взаємодопомоги. У випадку дегазації вологого обмундирування треба спочатку все обмундирування опудрити, а потім втерти порошок в тканину.

Після обробки обмундирування необхідно старанно витрусити. На обробку одного комплекту обмундирування витрачається один пакет, при цьому концентрація парів (зарин, зоман)

зменшується у 30-60 разів, що дозволяє зняти протигаз поза вогнищем на відкритому повітрі.

Дегазуючий пакет порошковий ДПП

ИДП-1 призначений для дегазації стрілецької зброї і складається із металевого балону для рецептури РД-А і кришки з полімерного матеріалу. На корпус надіта поліетиленова щітка для розтирання рецептури. Рецептура поступає на щітку самопливом і є полідегазуючою. Використовується при температурі від плюс 40 до мінус 32°C. При попаданні на незахищену шкіру викликає подразнення, вогнебезпечно. ДПС-1 призначений для дегазації обмундирування і представляє собою упаковку з водонепроникної плівки. Упаковка містить дегазуючий порошок – алюмосілікатний каталізатор. Застосовується при температурі від -40 °С до +40°C.

Дегазуючий пакет силікагелевий (ДПС-1), що входить до складу комплекта **ИДП-С**, призначений для дегазації обмундирування, зараженого парами ОР типу зарин, зоман. ДПС складається з тканинного мішечка з дегазуючим порошком (85% силікагелю і 15% фенату натрію), що вставляється в поліетиленову упаковку для захисту від вологи. Вага порошку в пакеті 70г. При обробці обмундирування з пакета треба зняти поверхневу поліетиленову упаковку; легко стукаючи мішечком по обмундируванню та головному убору, посипати їх без пропусків, одночасно втираючи мішечком порошок в тканину. Особливу увагу треба звернути на обробку важкодоступних місць (пахви, під поясным ремнем, лямкою та сумкою протигазу і т.ін.). Обробку спини

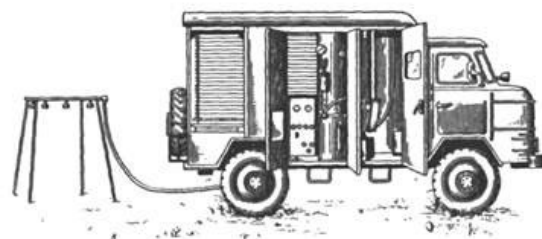
Дегазуючий пакет порошковий ДПП призначений для дегазації обмундирування, взуття і спорядження, заражених аерозолями VX, іприт і парами ОР типу зоман. До складу ДПП входять поліетиленовий пакет-щітка, дві упаковки з порошковою полідегазуючою рецептурою і пакувальний поліетиленовий мішок із пам'яткою для користування. Пакетом можна обробити два комплекти обмундирування. Маса пакету—260 г. Маса рецептури – 200 г. Час приведення пакета в

дію – 90 с. Час обробки комплекту обмундирування – до 10 хв.

Дезінфекційно-душовий автомобіль ДДА-66 призначений для миття людей, а також дезінфекції (дезінсекції) літнього та зимового одягу у польових умовах.

Дезінфекційно-душовий автомобіль ДДА-66 у похідному вигляді

Дезінфекційно-душовий автомобіль ДДА-66 у розгорнутому вигляді

Характеристики дезінфекційно-душового автомобіля ДДА-66

1. Пропускна здатність ДДА-66 при роботі котла на дизпальному за годину

№ з/п	Вид обробки	Кількість людей	Комплект обмундирування		
			Літнє бавовняне	Зимове	
				напівшерстяне	Кожухи
1.	Миття людей	96 64			
	• влітку				
	• взимку				
2.	Дезінсекція одягу		160	90	16
3.	Дезінфекція одягу, зараженого вегетативними формами мікробів		128	72	16
4.	Дезінфекція одягу, зараженого споротворними формами мікробів	72	64	36	16 за 3 год
5.	Миття людей та дезінсекція обмундирування	48	72	48	
	• влітку		72	48	
	• взимку				
6.	Миття людей та дезінфекція обмундирування, зараженого вегетативними мікробами	72 48	72	48	
	• влітку				
	• взимку				

7.	Миття людей та дезінфекція обмундирування, зараженого споротворними мікробами	24	24	16	
	<ul style="list-style-type: none"> • влітку • взимку 	16			

2. Годинна продуктивність парового котла:
  - .....при роботі на дизельному пальному 300 кг;
  - .....при роботі на дровах 200 кг;
3. Робочий тиск пару в котлі 4 кгс/см²;
4. Годинний розхід пального:
  - .....дизельного пального 27,5 кг;
  - .....дров середньої вологості 0,2 м³;
5. Годинний розхід води:
  - .....при температурі води в джерелі +1⁰С 3–5 м³;
  - .....при температурі води в джерелі +15⁰С 5–5,5 м³;
6. Розхід 40 % розчину формаліну на одну експозицію:
  - .....при зараженні вегетативними формами мікробів 135 мл;
  - .....при зараженні споротворними формами мікробів 450 мл;
7. Подача води на одну душову сітку пароструминним елеватором 5 л/хв;
8. Об'єм дезкамери 1,8 м³;
9. Максимальна температура в дезкамері 98±2⁰С;
10. Кількість людей, що одночасно миються під однією душовою сіткою 2 чол;
11. Ємність робочого бачка для дизельного пального 50 л;
12. Ємність запасного бачка для дизельного пального 105 л;
13. Час розгортання установки (до початку роботи):
  - .....влітку 45-60 хв;
  - .....взимку 60-90 хв;
14. Маса установки 5700 кг
15. Обслуга ..3 чол.

Авторозливні станції АРС-14 та АРС-15 призначені для повної дегазації, дезактивації, дезінфекції озброєння та військової техніки, дегазації та дезінфекції окремих ділянок місцевості та доріг, приготування, тимчасового зберігання, транспортування, дегазуючих розчинів та води, спорядження розчинами різноманітних ємностей та комплектів спеціальної обробки, а також перекачування указаних рідин з однієї ємності в іншу.

Авторозливна станція АРС-14

Характеристика авто розливних станцій АРС-14 та АРС-15

Параметр	АРС-15	АРС-14
Робочий об'єм однієї зарядки: полідегазуючої рецептури РД-2 дегазуючого розчину № 1 дегазуючого розчину № 2-бщ (2аш) водних розчинів та води	3000 2250 2800 2800	2500 2000 2500 2500
Режим роботи при дегазації рецептурою РД-2, розчинами № 1, № 2-бщ (2аш): витрати через один брандспойт, л./хв. робочий тиск, кгс/см ²	0,4 – 0,6 1 – 1,2	0,5 – 0,6 0,3 – 0,5
Режими роботи при дегазації та дезінфекції водною суспензією ДТС ГК: витрати через один брандспойт, л./хв. робочий тиск, кгс/см ²	1,4 – 1,6 1 – 1,2	1,4 – 1,6 2,5 – 2,7
Режими роботи при дегазації та дезактивації водним розчином СФ-2У, АБСП: витрати через один брандспойт, л./хв. робочий тиск, кгс/см ²	2,5 – 3,5 4 – 4,5	2,5 – 3,5 2,5 – 3
Час безперервної роботи однією зарядкою, хв. полідегазуючою рецептурою РД-2, розчином № 2-бщ (2аш) розчином № 1 водною суспензією ДТС ГК водним розчином СФ-2У, АБСП	390 – 580 310 – 470 145 – 165 65 – 85	520 – 625 415 – 500 195 – 225 90 – 125

Примітка: Час безперервної роботи АРС-15 та АРС-14 однією зарядкою при обробці 12 та 8 брандспойтами відповідно.

Для проведення спеціальної обробки споруд, місцевості, транспорту (а у випадках крайньої необхідності та відсутності інших засобів – для проведення санітарної обробки людей) можуть використовуватись пожежні автоцистерни, поливально-мийні машини, обмивально-нейтралізаційні машини та інша спеціальна техніка відповідно до цілей застосування та технічних можливостей.

Навчально-методичний центр цивільного захисту та безпеки життєдіяльності Івано-Франківської області
Методична розробка. Проведення санітарної обробки, дезактивації та дегазації території, споруд і будівель,
транспорту та техніки, засобів захисту, одягу і взуття.

Машина обмивальна -
нейтралізаційна 8Т-311М

Пожежна автоцистерна АЦ - 40 (43114) -176

Поливально-мийні машини типу ПМ-130

4. ПРИСТОСУВАННЯ ОБ'ЄКТІВ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОБРОБКИ

На випадок виникнення (загрози виникнення) радіоактивного та/чи хімічного забруднення територій органами виконавчої влади та місцевого самоврядування, керівниками підприємств, установ, організацій плануються заходи щодо пристосування до санітарної і спеціальної обробки та розгортання:

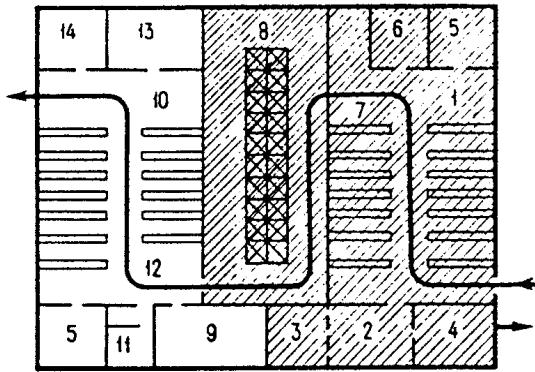
пунктів санітарної обробки людей на базі лазень, душових приміщень підприємств, установ, організацій;

пунктів спеціальної обробки одягу на базі пралень та хімчисток одягу;

пунктів спеціальної обробки транспорту на базі автотранспортних підприємств та мийок автомобілів.

Типові схеми пристосування об'єктів санітарно-побутового призначення для санітарної обробки людей, спеціальної обробки одягу та транспорту

	<p>Типова схема роботи лазні в звичайному режимі</p> <p>1 - тамбур; 2 - вестибюль; 3 - гардероб; 4 - буфет і підсобка; 5 - кіоск; 6 - каса; 7 - комора; 8 - приміщення очікування; 9 - перукарня (жіночий зал); 10 - перукарня (підсобка); 11 - роздягальня; 12 - кімната персоналу; 13 - мийна на 36 місць; 14 - перукарня (чоловічий зал); 15 - тепловий пункт; 16 - канцелярія; 17 - парильня; 18 - вбиральня; 19 - сходи.</p>
	<p>Типова схема роботи лазні при санітарній обробці людей.</p> <p>Заштрихована "брудна" зона. Стрілка вказує напрямок руху людей.</p> <p>1 - тамбур; 2 - вестибюль; 3 - пост дозиметричного контролю; 4 - пункт приймання верхнього одягу; 5 - приміщення для зберігання мішків і пластикових пакетів; 6 - приміщення для зберігання хімічних препаратів; 7 - приміщення для зберігання медикаментів; 8 - пост медичного контролю; 9 - приміщення очікування; 10 - перукарня; 11 - приміщення для сортування і пакування забрудненого одягу і речового майна; 12 - роздягальня, місце збирання забрудненого одягу і протигазів; 13 - місце для спецобробки протигазів; 14 - приміщення для зберігання запасу мила и мочалок; 15 - комора; 16 - душова; 17 - одягальня; 18 - приміщення для зберігання обмінного фонду одягу, взуття і засобів індивідуального захисту; 19 - гардероб персоналу (для зберігання обробленого одягу і засобів індивідуального захисту); 20 - приміщення для зберігання рушників і простирادل (для витирання після санітарної обробки); 21 - кімната відпочинку персоналу "чистої" зони; 22 - тепловий пункт; 23 - кімната відпочинку персоналу "брудної" зони; 24 - парильня; 25 - вбиральня.</p>

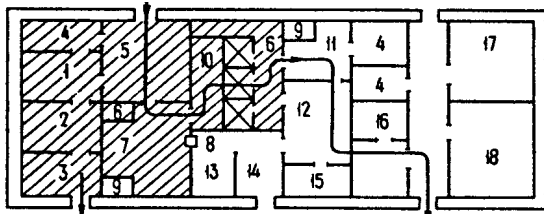

Типова схема пристосування санітарно-побутових приміщень промислових підприємств для санітарної обробки людей.

Заштрихована "брудна" зона. Стрілка вказує напрямок руху людей.

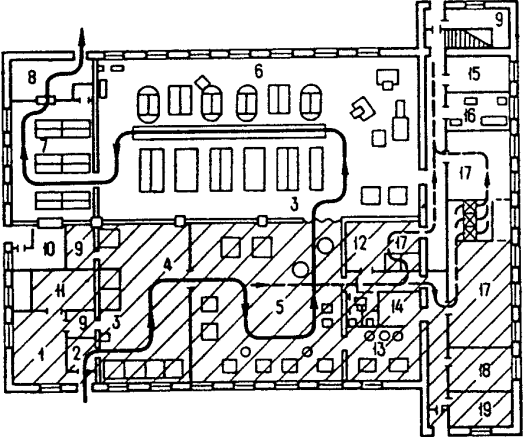
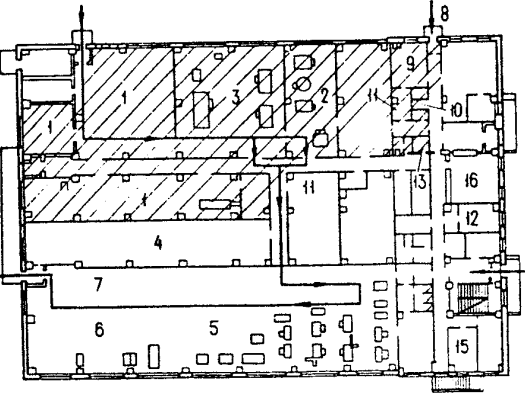
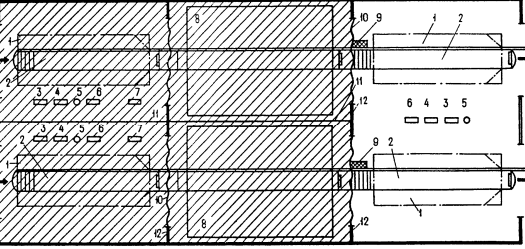
1 - роздягальня; 2 - ділянка для збирання забрудненого одягу; 3 – місце для зберігання мішків; 4 - ділянка для сортування и пакування забрудненого одягу; 5 – медичний пост; 6 – приміщення для зберігання запасу мила и мочалок; 7 - ділянка для спецобробки протигазів; 8 - душова; 9 - місце для зберігання обмінного фонду одягу, взуття і засобів індивідуального захисту; 10 - одягальня; 11 - вбиральня; 12 - пост дозиметричного контролю; 13 - кімната відпочинку персоналу; 14 - гардероб персоналу.

На схемі не позначені: пост дозиметричного контролю; пункт приймання верхнього одягу з місцем зберігання мішків; приміщення для зберігання хімічних препаратів; місце для спеціальної обробки ізолюючих засобів захисту шкіри, взуття і протигазів; приміщення очікування. Вказані приміщення розміщуються при вестибюлі побутового корпусу.

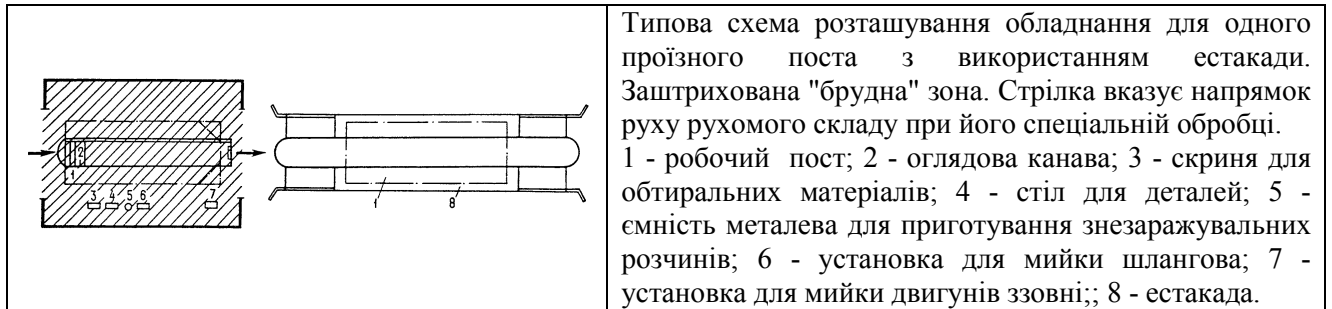

Типова схема санітарного пропускника на один потік. Заштрихована "брудна" зона. Стрілка вказує напрямок руху людей.

1 - ділянка для збирання забрудненого майна; 2 - ділянка сортування і пакування забрудненого майна; 3 - комора для забрудненого одягу; 4 - пост дозиметричного контролю; 5 - роздягальня; 6 - місце для спеціальної обробки протигазів; 7 - перукарня; 8 - пункт видачі мила, мочалок і дезінфікуючих розчинів; 9 - медичний пост; 10 - душова; 11 - приміщення для очікування; 12 - одягальня; 13 - склад мила, мочалок і дезінфікуючих засобів; 14 - склад обмінного фонду одягу і взуття; 15 - гардероб персоналу (для зберігання домашнього та знезараженого одягу і засобів індивідуального захисту); 16 - гардероб верхнього (вуличного) одягу ресоналу; 17 - склад знезаражувальних засобів; 13 - кімната відпочинку персоналу.

	<p>Типова схема пристосування пральної для спеціальної обробки одягу. Заштрихована "брудна" зона. Суцільна товста лінія показує рух потоку одягу під час спеціальної обробки. Тонка штрихова стрілка показує рух персоналу.</p> <p>1 – приміщення очікування; 2 - приміщення для приймання забрудненого одягу; 3 - пост хімічного (дозиметричного) контролю; 4 - приміщення для сортування і зберігання забрудненого одягу; 5 - цех спеціальної обробки одягу; 6 - прасувальний цех; 7 - склад одягу, що пройшов спецобробку; 8 - приміщення для видачі одягу; 9 - склад знезаражувальних засобів; 10 - склад обмінного фонду одягу; 11 – вентиляційна камера; 12 - електрощитова; 13 – дільниця для приготування мийних і знезаражувальних розчинів; 14 - комора мийних засобів; 15 - тепловий вузол; 16 - механічна мастерня; 17 - санітарний пропускник; 18 - компресорна; 19 - насосна.</p>
	<p>Типова схема пристосування фабрики хімічної чистки для спеціальної обробки одягу. Заштрихована "брудна" зона. Стрілка показує рух технологічного потоку одягу під час спеціальної обробки.</p> <p>1 - відділення сортування і складування одягу, що підлягає спеціальній обробці; 2 - відділення спеціальної одягу пранням; 3 - відділення дегазації одягу хімічною чисткою; 4 - склад миючих і спеціальних засобів для обробки одягу; 5 - відділення прасування одягу; 6 – ділянка ремонту одягу; 7 - відділення складування і відправлення обробленого одягу; 8 - вхід персоналу в "брудну" зону; 9 - гардероб зовнішнього (вуличного) і домашнього одягу; 10 - санітарний пропускник; 11 - пост дозиметричного контролю; 12 - медичний пункт; 13 - вбиральня; 14 - вхід персоналу в "чисту" зону; 15 - кімната відпочинку персоналу; 16 - приміщення для приймання їжі.</p>
	<p>Типова схема приміщення миття і прибирання автомобілів, пристосованого для спеціальної обробки рухомого складу, при двох паралельних поточних лініях. Заштрихована "брудна" зона. Стрілка вказує напрямок руху рухомого складу при його спеціальній обробці.</p> <p>1 - робочий пост; 2 - оглядова канава; 3 - стіл для деталей; 4 - скриня для обтиральних матеріалів; 5 – ємність металева для приготування знезаражувальних розчинів; 6 - установка для мийки шлангова; 7 - установка для мийки двигунів ззовні; 8 - механізована установка для мийки автомобілів; 9 - конвеєр для переміщення автомобілів; 10 - водонепроникна штора; 11 - екран; 12 - перегородка.</p>

КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ

Яке головне завдання рятувальних формувань?

Що є метою проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт?

Що вивчає керівник формування при оцінці обстановки перед проведенням аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт?

Як проводиться часткова санітарна обробка?

Як проводиться спеціальна обробка (дегазація, дезактивація) ділянок місцевості?

Як проводиться спеціальна обробка (дегазація, дезактивація) приміщень?

Як проводиться спеціальна обробка (дегазація, дезактивація) транспортних засобів?

Як проводиться повна спеціальна обробка (дегазація, дезактивація) одягу, взуття та засобів захисту?

Чи доцільно проводити дегазацію транспортних засобів забруднених нестійкими небезпечними хімічними речовинами (наприклад аміаком)?

Як проводиться повна санітарна обробка?

Для чого призначений комплект ІДК (ДК-4)?

За допомогою яких засобів можна провести спеціальну обробку вантажного автомобіля?

Як провести часткову санітарну обробку при забрудненні отруйними речовинами, якщо під рукою немає індивідуального протихімічного пакету?

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Кодекс Цивільного захисту України від 02.10.2012 р. № 5403-VI.
2. Постанова Кабінету Міністрів України від 08.07.2015р. № 469 «Про затвердження Положення про спеціалізовані служби цивільного захисту».
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 19.08.2002р. № 1200 «Про затвердження Порядку забезпечення населення і працівників формувань та спеціалізованих служб цивільного захисту засобами індивідуального захисту, приладами радіаційної та хімічної розвідки, дозиметричного і хімічного контролю».
4. Наказ МВС України від 31.01.2015р. № 113 «Про затвердження Примірною положення про формування цивільного захисту».
5. Наказ МОЗ від 27.05.2011 р. № 322 «Про затвердження Методичних рекомендацій з проведення деконтамінації постраждалих внаслідок дії хімічних, радіаційних чинників та біологічних агентів».
6. Наказ МНС України від 15.08.2007р. № 557 «Правила техногенної безпеки у сфері цивільного захисту на підприємствах, в організаціях, установах та на небезпечних територіях».
7. Навчальний посібник «Організація функціонального навчання у сфері цивільного захисту» С.І. Осипенко, А.В. Іванов. - К.: ІДУЦЗ – 2007. – 224 с.
8. Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій. Т.5. Небезпечні хімічні речовини та заходи захисту від них. / за загальною редакцією В.В. Могильниченка. – К.: КІМ, 2010. – 472 с.
9. Посібник сержанта військ радіаційного, хімічного та біологічного захисту. (Навчальний посібник) – Харків: ХІТВ, 2004. – 305 с.
10. Стеблюк М.І. Цивільна оборона та цивільний захист: Підручник. – К.: Знання-Прес, 2007. – 487 с.
11. Довідник рятувальника на випадок виникнення надзвичайних ситуацій з небезпечними хімічними речовинами. / за загальною редакцією В.І. Балого – Львів: СПОЛОМ, 2012. – 710 с.
12. Лопушанський Я.Й., Семерак М.М. Радіаційна безпека. Ізотопи: Довідник.- Львів: СПОЛОМ, 2012. – 285.
13. Александров В.Н., Емельянов В.И. Отравляющие вещества. – М.: Воениздат, 1990. – 271с.
14. А.С. Зубкин. Обеззараживание территории, сооружений и транспорта, подвергшихся воздействию оружия массового поражения. – М.: Атомиздат, 1965. – 136 с.
15. Гражданская оборона на железнодорожном транспорте. / под редакцией доктора военных наук И.И. Юропольского. – Москва: Транспорт, 1987. – 280 с.

16. Максимов М.Т., Оджагов Г.О. Радиоактивные загрязнения и их измерение: Учебное пособие. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва: Энергоатомиздат, 1989. – 304 с.

17. Сильнодействующие ядовитые вещества и защита от них. / под редакцией кандидата химических наук контр-адмирала В.А. Владимирова. – Москва: Военное издательство, 1989. – 176 с.

18. Смешко В.Н. Краткий курс лекций по дисциплине «Тактика действий подразделений химической защиты гражданской обороны»: Учеб. пособие. – Севастополь: СИЯЭиП, 2001.

19. Справочник спасателя. Книга 6. Спасательные работы по ликвидации последствий химического заражения. – Москва: ВНИИ ГОЧС, 2006. – 112 с.

20. 3. Франке Химия отравляющих веществ, Т.1, Перевод с нем., М.: «Химия», 1973, 440 с.

21. 3. Франке, П. Франц, В. Варнке Химия отравляющих веществ, Т.2, Перевод с нем. под ред. акад. И.Л.Кнуянца и д-ра хим. наук Р.Н.Стерлина, М.: «Химия», 1973, 404 с.

22. Проект разработки минимальных стандартов и рекомендаций для служб экстренного реагирования по планированию, подготовке, порядку действий и оборудованию для ликвидации инцидентов с использованием химических, биологических, радиоактивных и ядерных (ХБРЯ) веществ. Рекомендации по экстренному реагированию на инциденты с использованием ХБРЯ веществ. / Комитет НАТО по гражданскому чрезвычайному планированию и гражданской защите. – 1196-07 NATO GRAFIC & PRINTING, 2007. – 14 с.

23. Проект разработки минимальных стандартов и рекомендаций для служб экстренного реагирования по планированию, подготовке, порядку действий и оборудованию для ликвидации инцидентов с использованием химических, биологических, радиоактивных и ядерных (ХБРЯ) веществ. Международный учебный план по реагированию на инциденты с использованием ХБРЯ веществ. / Комитет НАТО по гражданскому чрезвычайному планированию и гражданской защите. – 1196-07 NATO GRAFIC & PRINTING, 2007. – 14 с.